

Sortsforsøg med hassel

Ved I. GROVEN

695. beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur

Nærværende beretning redegør for resultaterne af sortsforsøg med hassel udført ved Blangstedgaard i årene 1953-63.

Forstanderne ved Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur

Efter afslutning af orienterende sortsforsøg med hassel udført ved Hornum og Spangsbjerg i 1952 (490. beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur) opstod der ønske om at afprøve de bedste sorter under »ø-klima« og på lidt sværere jord, ligesom det var ønskeligt at sammenligne forskellige sorter, der syntes meget nær beslægtede eller var synonyme. Af sådanne sorter var der Tidlig Zeller og Lang Zeller, Cosford og Fertile samt Lambert Filbert og Braunschweiger. Forsøget begyndtes i 1953 ved Blangstedgaard og omfattede 10 sorter: Tidlig Zeller, Lang Zeller, Heynicks Zeller, Minnas Zeller, Cosford, Fertile, Lambert Filbert, Braunschweiger, De Provence og Nottingham Prolific.

Der blev plantet med afstanden 5.5 m mellem rækkerne og 2.25 m mellem planterne i rækken, 16 planter pr. parcel, ialt 198 m² og med 2 fællesparceller. Der blev gødet efter behov med kvælstof-, fosforsyre- og kaligødning. Jordbehandlingen har været almindelig renholdelse til først i juli, derefter dækafgrøde, om efteråret skræpløjning.

Af de plantede sorter har følgende ved bedømmelse vist sig at stå hinanden så nær, at de må betragtes som identiske: Tidlig Zeller og Lang Zeller, også kaldet Lang tidlig Zeller, hvilket navn benyttes i det følgende. Cosford og Fertile har heller ikke kunnet skilles fra hinanden, ligesom Lambert Filbert og Braunschweiger er identiske. Herefter vil Cosford henholdsvis Lambert Filbert blive anvendt som rigtige navne, medens Fertile, henholdsvis Braunschweiger udgår og anvendes som synonyme.

Udbyttet

Lang tidlig Zeller har, som det fremgår af tabel 1, været både den mest tidligtbærende og rigtbærende sort. Allerede 3. år efter plantning er der opnået meget store udbytter. Et næsten lige så stort totaludbytte er opnået med Lambert Filbert. Det mindste udbytte er opnået med De Provence og Cosford, der begge kun har givet ca. 50 % af udbyttet hos Lang tidlig Zeller. Som det fremgår af tabellen, har udbyttet i 1960 for alle sorter været betydeligt større end i de øvrige år og har bidraget til at hæve gennemsnitsudbyttet over, hvad der kan forventes i et normalt år. Stort set stemmer udbytteresultaterne i nærværende forsøg overens med resultaterne i det orienterende forsøg, offentliggjort i 490. beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

Tabel 1. Sortsforsøg med hassel

	Udbytte kg/100 m ² eller hkg/ha							gens.
	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	
1. Lang tidlig Zeller.....	10.5	9.5	17.5	16.5	39.9	14.2	8.2	16.6
2. Lambert Filbert.....	0.3	2.8	11.8	14.9	47.7	17.7	15.7	15.8
3. Minnas Zeller.....	0.4	2.3	5.2	12.5	44.2	26.7	8.9	14.3
4. Heynicks Zeller.....	2.2	2.2	7.7	10.2	65.5	3.9	2.3	12.7
5. Nottingham Prolific....	0.6	2.1	4.1	13.7	31.3	8.0	13.2	10.4
6. De Provence.....	1.5	2.7	4.5	4.2	32.3	5.7	6.8	8.2
7. Cosford.....	0.8	2.6	6.8	4.6	37.9	1.5	3.5	8.2

Kærneprocent

Kærneprocenten, d.v.s. kærnens vægt i forhold til vægten af hele nødden, betyder meget for en sorts kvalitet. En meget fyldig kærne og en tynd skal må betragtes som gode kvalitetsegenskaber.

Af de prøvede sorter har Cosford haft den højeste kærneprocent. Den er meget tyndskallet og iøvrigt af fin kvalitet. Næsthøjeste kærneprocent har Nottingham Prolific efterfulgt af Lambert Filbert.

Skaltykkelse, buskstørrelse m.m.

Som det fremgår af tabel 3, er der en væsentlig forskel på skaltykkelsen hos de enkelte sorter. Mest tyndskallet er Cosford og

Tabel 2. Sortsforsøg med hassel. Kærneprocent

	1957	1958	1959	1960	1961	1962	gens.
1. Lang tidlig Zeller.....	43.3	36.0	48.2	34.1	36.0	30.1	38.0
2. Lambert Filbert.....	39.3	34.8	43.4	43.1	41.8	39.7	40.4
3. Minnas Zeller.....	32.7	29.7	39.4	32.0	31.2	33.1	33.0
4. Heynicks Zeller.....	40.4	30.5	43.5	36.0	35.2	32.0	36.3
5. Nottingham Prolific...	47.3	44.8	52.1	48.7	50.7	44.8	48.1
6. De Provence.....	31.1	28.2	36.1	32.6	28.1	30.0	31.0
7. Cosford.....	58.8	48.4	58.0	61.2	61.7	56.8	57.5

Nottingham Prolific, medens De Provence er meget tykskallet. Der er en nær forbindelse mellem skaltykkelse og kærneprocent. De mest tyndskallede sorter har også den største kærneprocent. Skallens overflade kan være mere eller mindre rillet eller helt glat. Denne egenskab er bedømt efter skala 1-10, hvor 1 = helt glat og 10 = mange riller på langs af skallen. Mest glatskallet er Lang tidlig Zeller, mest rillet Cosford.

Buskenes størrelse er bedømt ved vejning af ryddede buske. Heraf fremgår, som det ses af tabel 3, at Heynicks Zeller og Minnas Zeller har givet de største buske, medens De Provence har givet den mindste busk.

Tabel 3. Sortsforsøg med hassel

Skaltykkelse, glathed og buskstørrelse

	Skaltykkelse mm, gens.	Glathed 1-10 gens.	Buskstørrelse kg/1962
1. Lang tidlig Zeller.....	1.12	2.0	37.5
2. Lambert Filbert.....	1.11	5.5	25.7
3. Minnas Zeller.....	1.68	4.0	41.5
4. Heynicks Zeller.....	1.38	7.0	46.5
5. Nottingham Prolific...	0.93	5.5	35.8
6. De Provence.....	2.04	4.0	23.4
7. Cosford.....	0.76	8.0	37.8

Vejledning

Efter de opnåede resultater og med henvisning til sortsbeskrivelsen anbefales følgende sorter til brug i både større og mindre plantninger: Lang tidlig Zeller og Lambert Filbert for det store udbytte og den fine kvalitet, Nottingham Prolific for dens særdeles fine kvalitet og tidlighed samt Cosford for stor kærneprocent og fin kvalitet.

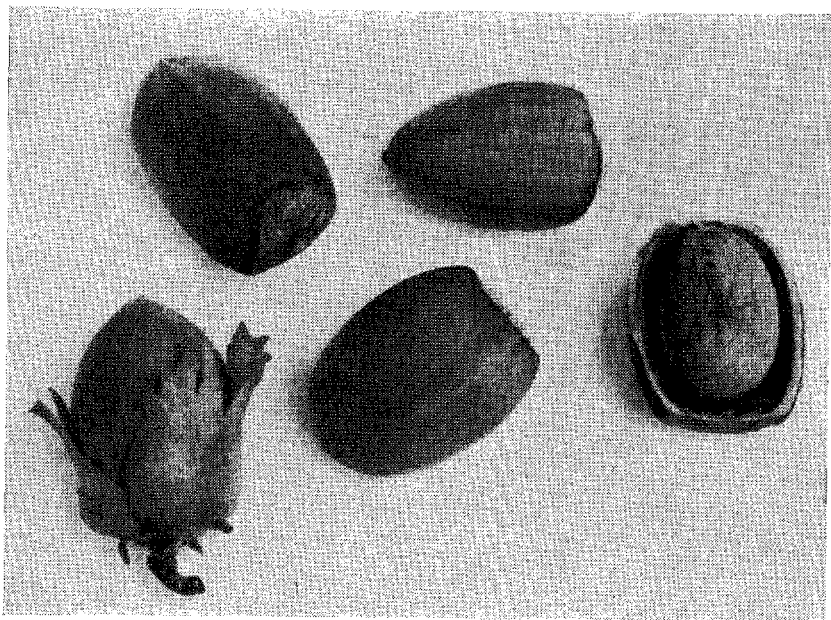


Fig. 1. Lang tidlig Zeller

Sortsbeskrivelse

Nærværende sortsbeskrivelse omfatter kun de sorter, der ud fra forsøget anbefales til dyrkning. Vedrørende beskrivelse af de øvrige sorter i forsøget samt andre sorter og systematik angående opdeling af sorterne i grupper henvises til 490. beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

LANG TIDLIG ZELLER

Synonym: Lang Zeller, Tidlig Zeller

Busken er kraftig og bredtvoksende, den er meget tidligt bærende og af god frugtbarhed. Frugterne sidder for det meste parvis eller 4 stk. sammen. Hasen er kortere end nødden, og kun nederste trediedel slutter fast om denne. Begge de ulige store haseblade er tydeligt delt helt ned til basis. Randen er jævnt, ikke ret dybt fliget. Nødden er ca. $24 \times 17 \times 15$ mm stor, lang, oval til elliptisk, til tider valseformet, mod skjoldet af og til næsten firkantet. Skallen er ret tynd, lys brun, mod skjoldet næsten rødbrun. Skallens

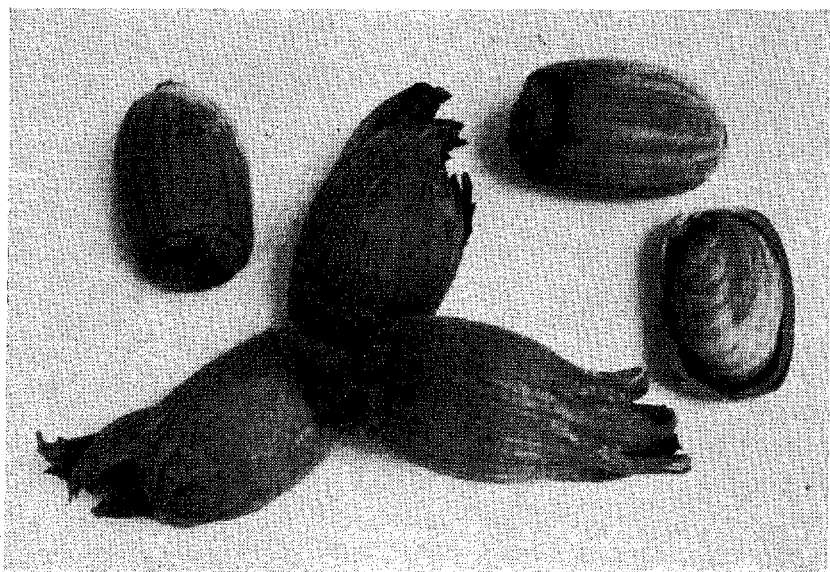


Fig. 2. Lambert Filbert

striber er meget utydelige. Spidsen er filtagtigt behåret. Skjoldet er middelstort, for det meste uregelmæssigt firkantet, lidt hvælvet, gråhvidt af farve med tydelige skaltænder. Kærnen fylder ikke skallen helt, den er lys brun af farve og uden trævler. Smagen er sød og fyldig. Den er en af de tidligst modnende sorter fra midten af til sidst i september. Nødden falder let ud af hasen og skal plukkes rettidigt for ikke at falde på jorden. Af samme grund egner den sig kun til brug uden has.

LAMBERT FILBERT

Synonym: Braunschweiger

Buskens vækst er ret kraftig, stærkt opret. Bladene er middelstore til store, rundovale til bredt elliptiske med spidse flige. Frugterne sidder oftest i stande på 4 stk., dog varierende fra 1 til 7 stk. Hasen, der er rørformet og slutter tæt om nødden, er væsentligt længere end denne. Ofte har den et indsnit på den ene side, der når halvt ned på nødden. Randens savtakker er ret få og grove. Nødden er ca. $28 \times 16 \times 11$ mm stor, uregelmæssigt

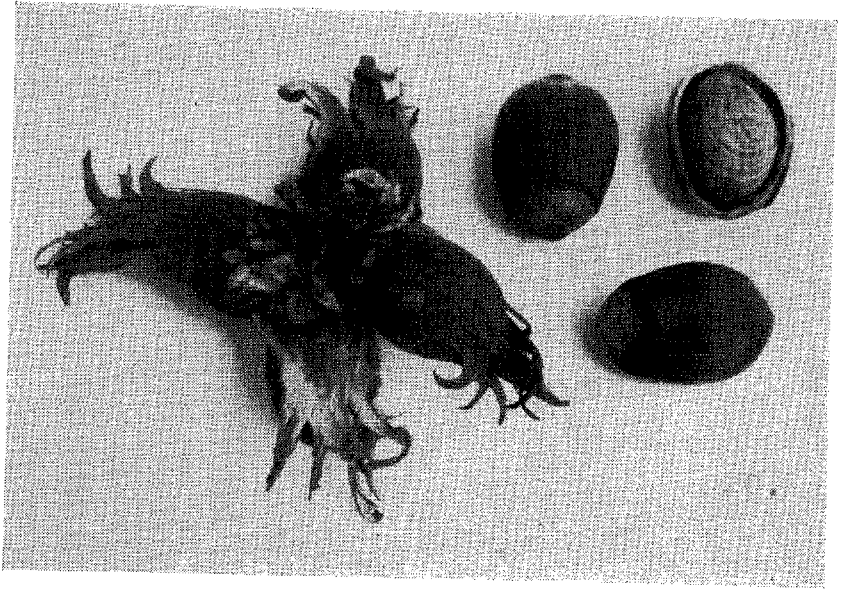


Fig. 3. Nottingham Prolific

valseformet, noget fladtrykt med en længdefure på breddesiden. Denne fure er dog også karakteristisk hos Webbs Price Cob og Garibaldi. Skallen er middeltykk, lys brun med hvidfillet spids. Længdestriberne er ikke altid lige tydelige. Skjoldet er middelstort, uregelmæssigt rundt, hvælvet. Skaltænderne er uregelmæssige. Kærnen har længdefurer på breddesiden svarende til dem på skallen. Den fylder skallen godt og er af god smag. Modningstiden er først i oktober. På grund af den store, dekorative has er sorten velegnet til brug som dessertfrugt med has til de forskellige tider om efteråret og først på vinteren. Denne sort må anses for en af de bedste til såvel erhvervsmæssigt som privat havebrug.

NOTTINGHAM PROLIFIC

Synonym: Prolific Filbert, Pearsons Prolific

Busken er af middel vækstkraft. Frugterne sidder 8-10 stk. sammen. Hasen er noget længere end nødden og er stærkt uregelmæssigt fliget. På dens ene side er der et indsnit, der går helt til basis. Den nederste, opsvulmede del af hasen er tæt besat med

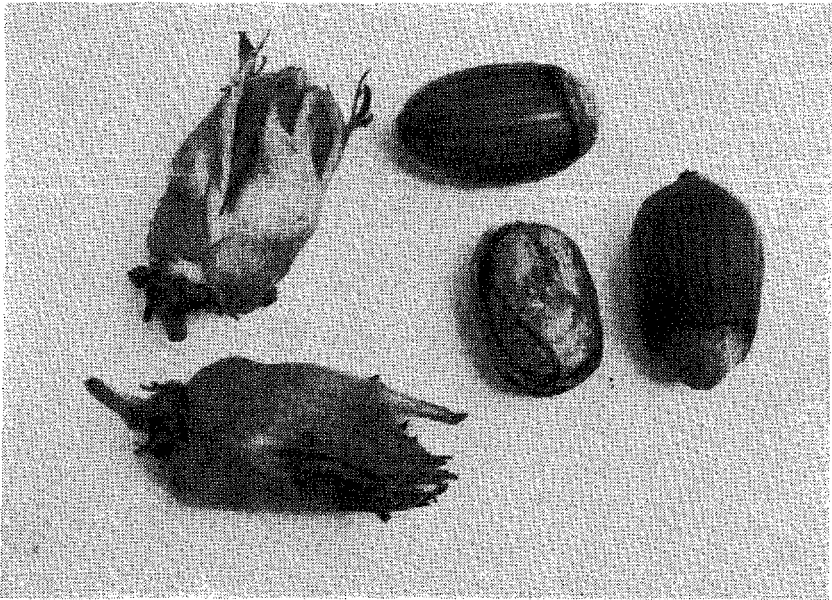


Fig. 4. Cosford

børsteagtige kirtelhår. Ved modningstid bøjer hasens flige sig tilbage, således at nødden let løsner. Nødden er ca. $24 \times 15 \times 12$ mm stor, lang, oval eller omvendt ægformet med udtrukket spids. Siderne er affladede, og på breidsiden er der grunde furer. Skallen er middeltykk, lys brun af farve, dog mørkere mod skjoldet. Skjoldet er uregelmæssigt halvkugleformet med lange, spidse skaltænder i randen. Navlepletten er noget fremtrædende. Kærnen har nogle brune trævler, men er næsten glat. Den er fyldig og meget velmagende, ofte er der tale om en dobbelt-kærne. Modningen indtræder tidligt, samtidig med Lang tidlig Zeller, undertiden før, men normalt omkring midten af september. En lille, men særdeles fin nød, der når fuld udvikling i selv ret regn-rige somre takket være dens tidlige modning.

COSFORD

Synonym: Fertile

Busken er middelkraftigt til kraftigtvoksende, opret. Bladfaldet indtræder meget tidligt. Frugterne sidder oftest i stande på 2

stk., men varierende op til 5 stk. Hasen, der er på længde med eller lidt kortere end nødden, er dybt fliget, og indsnittet på den ene eller på begge sider går helt til basis. Nødden er ca. $25 \times 16 \times 16$ mm stor, lang, uregelmæssig rund, lidt fladtrykt med største bredde midt på øverste halvdel og største tykkelse midt på nederste halvdel. På den ene bredside er der grunde furer. Skallen er meget tynd, gulbrun af farve med lidt mørkere striber og furer, mod spidsen filtagtigt behåret, iøvrigt glinsende. De kraftigt udviklede blosterblade forbliver på nøddens spids og danner en karakteristisk krans. Skjoldet er stort til meget stort, uregelmæssigt firkantet til ovalt, af gråhvid farve. Skaltænderne er spidse, uregelmæssigt store. Kærnen er stor, lys brun, af meget god kvalitet. Modningen indtræder middeltidligt. Ved fuld udvikling har denne sort en særdeles fin kvalitet, men den kræver gennemgående gode år for at nå den rigtige udvikling.

SUMMARY

The results of a preliminary variety trial with Cobnuts (490 bulletin) indicated that some of the varieties were closely related or identical. Such varieties were Tidlig Zeller and Lang Zeller, Cosford and Fertile and Lambert Filbert and Braunschweiger.

A new trial with 10 varieties conducted at Blangstedgaard in the periode 1953-63 indicates that the above mentioned varieties are identical and will be named Lang tidlig Zeller, Cosford and Lambert Filbert while the other names will be used as synonyms.

Table 1 shows the crop in kg/100 m² and table 2 the kernel presentage. Cosford has a heavy kernel and thin shell.

Table 3 shows the shell thickness in mm (skaltykkelse), smoothness 1-10 (glathed) and the size of the bushes, kg/bush (buskstørrelse).

The varieties of major importance have been determined to be: Lang tidlig Zeller and Lambert Filbert because of the high crop and fine quality, Nottingham prolific for its very fine quality and earliness and Cosford for its high kernel presentage and fine quality.